

กระแสการออกไปลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของไทย:

ทางเลือกต่อการรักษาความสามารถในการแข่งขัน

- อลงกรณ์ ธนศรีรัษฎากุล -

alongkorn@econ.tu.ac.th

คอลัมน์ เศรษฐศาสตร์ตลาดวิชา

หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ฉบับวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2554

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน ไม่เพียงเปิดโอกาสกว้างต่อขยายตัวทางการค้าระหว่างประเทศเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมการขยายตัวทางการลงทุนระหว่างประเทศด้วย ซึ่งการลงทุนระหว่างประเทศหรือที่เรียกว่า การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI: Foreign Direct Investment) ถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลกอีกประการหนึ่ง ซึ่งค่อนข้างสำคัญทวีความสำคัญเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยที่กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วนับเป็นผู้มีบทบาทต่อการออกไปลงทุนโดยตรงในต่างประเทศอย่างยิ่ง โดยมีสัดส่วนเงินลงทุนเกินกว่าร้อยละ 80 มาโดยตลอดตั้งแต่ทศวรรษ 1980 อย่างไรก็ตาม ช่วงกลางทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา ได้เริ่มเกิดกระแสการออกไปลงทุนโดยตรงของบริษัทข้ามชาติในประเทศกำลังพัฒนา ที่เรียกว่า Third World MNEs อย่างชัดเจน โดยเฉพาะ เกาหลีใต้ ไต้หวัน ฮังกง และสิงคโปร์ (Hill & Jongwanich, 2009) ซึ่งค่อนข้างขัดแย้งกับปรากฏการณ์ในอดีตที่ประเทศเหล่านี้ไม่ได้มุ่งออกไปลงทุนในต่างประเทศมากนัก นอกจากนี้ ประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ ในเอเชีย อาทิ จีน มาเลเซีย ไทย และอินเดียก็ยังมีแนวโน้มออกไปลงทุนในต่างประเทศเพิ่มขึ้นอีกด้วย ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงน่าจะสะท้อนนัยสำคัญบางอย่างที่เกิดขึ้นกับประเทศเหล่านี้ ซึ่งเป็นประเทศที่เป็นฐานการผลิตสินค้าสำคัญของตลาดโลก

ในบทความนี้ จะขอมุ่งเน้นไปที่ประเทศไทยเท่านั้น ซึ่งช่วงที่ผ่านมา กระแสเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่ไหลเข้า (ที่เรียกว่า FDI Inflow) และเงินลงทุนโดยตรงในต่างประเทศ (ที่เรียกว่า FDI Outflow) ของประเทศไทยมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกันตั้งแต่วิกฤตการณ์ค่าเงิน โดยที่ FDI Inflow และ FDI Outflow ต่างเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนตั้งแต่ปี 1997 มาจนถึงปี 2006 แล้วกลับลดลงไปตั้งแต่ปี 2007 แต่ระดับ FDI Inflow และ FDI Outflow ยังคงอยู่สูงกว่าเมื่อเทียบกับช่วงก่อนวิกฤตการณ์ค่าเงิน (ดูภาพที่ 1) แม้ว่า FDI Inflow มีค่ามากกว่า FDI Outflow มาโดยตลอด แต่ในช่วงตั้งแต่ปี 2001 ที่ค่าเงินมีแนวโน้มแข็งค่าขึ้นอย่างต่อเนื่องนั้น ก็เกิดปรากฏการณ์ที่กระแสการออกไปลงทุนโดยตรงในต่างประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยเม็ดเงินที่ออกไปลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของบริษัทคนไทยเพิ่มขึ้นจากประมาณ 5 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2001 เป็นประมาณ 23 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2006 แต่ค่อยๆ กลับลดลงมาเหลือเพียงประมาณ 10 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2010 ทั้งนี้ ตัวเลขแนวโน้มเม็ดเงินดังกล่าวย่อมบ่งบอกว่า บริษัทคนไทยมุ่งออกไปลงทุนในต่างประเทศเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับอดีต ซึ่งก่อให้เกิดนัยคำถามสำคัญ 2 ประการคือ ประการแรก การออกไปลงทุน

โดยตรงในต่างประเทศเกิดขึ้นจากสาเหตุใด และประการที่สอง การออกไปลงทุนโดยยังต่างประเทศมีข้อควรกังวลต่อเศรษฐกิจภายในประเทศหรือไม่

ในประเด็นแรกนั้น แรงจูงใจหรือสาเหตุที่บริษัทออกไปลงทุนโดยตรงยังต่างประเทศอาจเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ แต่โดยทั่วไปแล้ว อาจแบ่งออกได้ 3 รูปแบบ (Dunning, 1993) คือ

(1) การออกไปลงทุนเพื่อแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติ (Resource-seeking) คือ รูปแบบการออกไปลงทุนในประเทศที่มีความสมบูรณ์ในทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้สามารถซื้อวัตถุดิบเหล่านี้ในต้นทุนที่ต่ำสุดได้

(2) การออกไปลงทุนเพื่อแสวงหาตลาด (Market-seeking) คือ รูปแบบการออกไปลงทุนในประเทศที่มีตลาดขนาดใหญ่หรือตลาดที่มีแนวโน้มเติบโตที่สูง โดยอาจมีเป้าหมายเพื่อรักษาส่วนแบ่งตลาดเดิมหรือค้นหาตลาดใหม่ก็ได้

(3) การออกไปลงทุนเพื่อแสวงหาประสิทธิภาพ (Efficiency-seeking) คือ รูปแบบการออกไปลงทุนในประเทศที่มีความสามารถหรือความถนัดในการผลิตสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขันของบริษัท

ทั้งนี้ รูปแบบการออกไปลงทุนอาจไม่ได้มีแรงจูงใจในลักษณะตายตัวอย่างชัดเจน อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับประเทศที่บริษัทเลือกออกไปลงทุนว่ามีปัจจัยแวดล้อมอย่างไร ยกตัวอย่าง บริษัทยูเนียนโพรเซส โปรดัคส์ (TUF) ซึ่งเป็นบริษัทคนไทยที่ผลิตและส่งออกอาหารทะเลแช่แข็งและบรรจุกระป๋องรายใหญ่ โดยเฉพาะสินค้าปลาทูน่ากระป๋อง ก็เลือกเข้าไปลงทุนโดยตรงในประเทศต่างๆ โดยมีแรงจูงใจที่ต่างกันออกไป เช่น บริษัท TUF ได้เข้าไปลงทุนจัดตั้งบริษัทในประเทศปาปัวกินี ซึ่งเป็นแหล่งวัตถุดิบปลาทูน่าขนาดใหญ่ การเข้าไปลงทุนโดยตรงจึงมุ่งแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก ในขณะที่บริษัท TUF ก็ได้เข้าไปตั้งโรงงานผลิตปลาทูน่ากระป๋องในรัฐจอร์เจีย ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อแสวงหาตลาดและแสวงหาประสิทธิภาพการผลิตไปพร้อมกันเนื่องจากอเมริกาเป็นตลาดขนาดใหญ่ การเข้าไปผลิตสินค้าภายในประเทศย่อมช่วยลดต้นทุนค่าขนส่งและยังช่วยเอื้อให้การทำตลาดเป็นไปได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ แม้ว่ารูปแบบการออกไปลงทุนโดยตรงยังต่างประเทศจะมีหลายรูปแบบ แต่ในความเป็นจริงแล้ว การออกไปลงทุนโดยตรงยังต่างประเทศล้วนมีจุดมุ่งหมายหลักเพียงอย่างเดียวคือ การรักษาความสามารถในการแข่งขันของบริษัทในเวทีตลาดโลก ซึ่งภายใต้สถานการณ์ปัจจุบันที่ค่าจ้างแรงงานไทยสูงขึ้นและค่าเงินบาทที่แข็งค่า การออกไปลงทุนโดยตรงในต่างประเทศจึงนับเป็นทางเลือกหนึ่งที่ช่วยให้บริษัทคนไทยสามารถรักษาความสามารถในการแข่งขันของตนไว้ได้

ในประเด็นที่สอง หลายฝ่ายมักกังวลถึงการออกไปลงทุนโดยตรงในต่างประเทศอาจส่งผลให้ต่อการจ้างงานภายในประเทศเนื่องจากการออกไปลงทุนโดยตรงในต่างประเทศเป็นเสมือนการปิดโรงงานภายในประเทศ แล้วย้ายโรงงานบริษัทคนไทยไปยังต่างประเทศ ซึ่งทำให้เกิดโอนการจ้างงานภายในประเทศไทยไปสู่ต่างประเทศ หรือที่เรียกว่า Job Export แต่ในความเป็นจริงแล้ว บริษัทคนไทย อาทิ บริษัท TUF บริษัทแพนด้า จิวเวลรี่ และบริษัทเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มต่างๆ ซึ่งเป็นบริษัทคนไทยที่ออกไปลงทุนในต่างประเทศในช่วงที่ผ่านมา ก็แทบมิได้ประกาศปิดโรงงานภายในประเทศลงอย่างชัดเจน และยังคงเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนแรงงานในสายการผลิตอีกด้วย นอกจากนี้ การผลิต

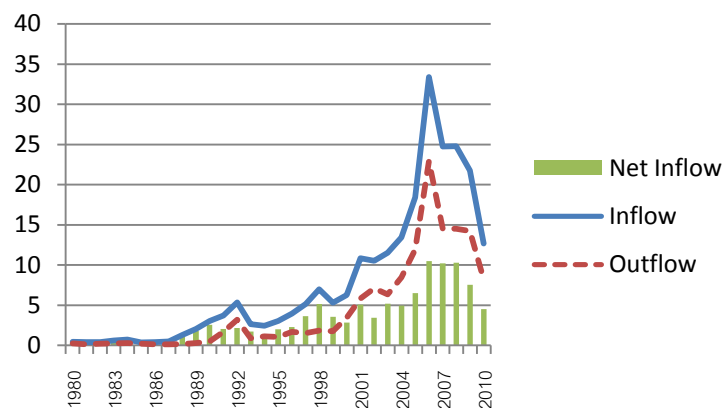
สินค้าบางประเภทที่ความสามารถในการผลิตส่วนหนึ่งอยู่ที่ฝีมือแรงงานซึ่งอาศัยการสะสมประสบการณ์การทำงาน โดยเฉพาะเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม การออกไปลงทุนโดยตรงต่างประเทศอาจไม่ได้สร้างปัญหาการจ้างงานภายในประเทศมากนักเนื่องจากฐานการผลิตภายในประเทศและฐานที่ย้ายออกไปยังต่างประเทศอาจทดแทนกันไม่ได้ หรือกล่าวได้ว่าฐานการผลิตต่างประเทศอาจผลิตสินค้าในรูปแบบผลิตภัณฑ์ต่างกันก็ได้ (อาชนัน และพิสุทธิ, 2553) ดังนั้น การออกไปลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของบริษัทคนไทยอาจไม่ได้ก่อให้เกิดผลที่เรียกว่า Job Export อย่างเต็มที่เสมอไป

ทั้งนี้ ปัจจุบันภาครัฐบาลและธนาคารแห่งประเทศไทยต่างมีแนวคิดส่งเสริมให้บริษัทคนไทยออกไปลงทุนโดยตรงในต่างประเทศมากขึ้น แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ บริษัทคนไทยรายใหญ่ไม่ได้มีความพร้อมต่อเรื่องดังกล่าวไปทุกราย ดังนั้น ภาครัฐจึงควรตั้งหน่วยงานกลางเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลและอำนวยความสะดวกแก่บริษัทไทยที่จะออกไปลงทุนโดยตรงยังต่างประเทศ (เช่น ข้อมูลสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และพื้นที่เหมาะสมในการตั้งโรงงาน) และอาจต้องมองไปไกลถึงการแก้ปัญหาการจำกัดเก็บภาษีซ้ำซ้อนเพื่อลดภาระต้นทุนในการออกไปลงทุนในต่างประเทศ เช่น การลงนามสนธิสัญญาภาษีซ้ำซ้อนกับประเทศที่มีแนวโน้มเป็นฐานการลงทุนของบริษัทคนไทยได้ในอนาคต

ภาพที่ 1

มูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ของประเทศไทยในช่วงปี 1980-2010

(หน่วย: พันล้านเหรียญสหรัฐฯ)

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (BOT)

Reference:

อาชนันและพิสุทธิ (2553), การปรับตัวของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทยในยุคการค้าโลกเสรี ,
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) .

Hill and Jongwanich (2009), Outward Foreign Direct Investment and the Financial Crisis in
Developing East Asia, *Asian Development Review*.

Dunning, H. (1993), *Multinational Enterprises and the Global Economy*. Addison Wesley,
Workingham.